

İRANOFOBİ

ANKASAM

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

PARA İLE SATILAMAZ.

Yayın No: 30

Analiz No: 8

Birinci Baskı - 2018

Tasarım: Sami BURGAZ

Dizgi: Olimjon SOBIR

ANKASAM | ANKARA KRİZ VE SİYASET

ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 20,
06880, Çankaya – Ankara/Türkiye

Tel: +90 312 474 00 46

Faks: +90 312 474 00 45

E-posta: info@ankasam.org

İRANOFOBİ

FİRAS ELİAS

Analiz No: 8
Mart 2018

İÇİNDEKİLER

Giriş	6
İranofobi Olgusu	7
İran'ın İmajı ve İranofobi	11
İran Korkusunun Nedenleri	13
Arap ve Batı Kamuoyundaki İran Sendromu	16
Sonuç	17
Kaynakça	19

GİRİŞ

1979 yılındaki İslami Devrim sonrası Tahran'ın benimsediği devrim ihracı prensibi şiarıyla başta komşu devletler olmak üzere bölgesel ve küresel güçlerin İran korkusu olağan bir hal almıştır. Dolayısıyla İran'ın, Ortadoğu'da istikrarı bozmaya çalışan ülke olarak tanımlanması gayet normaldir. Nitekim Arap ve Batı Dünyası'ndaki karar mekanizmaları da İran rejiminin, hükümetleri için tehdit unsuru olduğunu düşünmekteledir.

İran karşıtlığının boyutu, ülkenin Ortadoğu'daki varlığının ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu minvalde ülkenin nükleer programı ve füze sistemini geliştirme çabalarına karşı Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) yaptırımlarına maruz kalması; söz konusu durumun göstergesi olarak ele alınabilir.

Foreign Policy Dergisi yazarı Stephen M. Walt'ın 16 Ocak 2018 tarihinde, "İslami Histeri Cumhuriyeti" başlığıyla yaptığı araştırma; son yıllarda İran'ın Ortadoğu'daki tehdidinin arttığını göstermektedir.¹ ABD'nin burada yapmaya çalıştığı şey, İran tehdidi üzerinden bir korku ortamı yaratarak; İran'ı ortadan kaldırmaktan ziyade, bu korku üzerinden hedeflerine ulaşmak olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD, fobiyi burada etkin bir şekilde kullanmaktadır. O halde ABD'nin, George Bush döneminde Afganistan ve Irak rejimlerine yaptığı gibi bugün de İran rejimini şeytanlaştırmaya çalıştığını söyleyebiliriz.

Fobi, kişinin yaşadığı travmalar sonucu ortaya çıkmaktadır. Fobi ya da korku dediğimiz şey irrasyonel ve zararlı bir ruhsal sorun olarak, kişinin aslında sıradan olan hadiseleri, kurgulaması sonucu tehdit biçiminde tanımlamasıdır. Zira, insanoğlu hayatının tehlikede olduğunu hissettiği durumlarda doğal bir tepki vererek bir korku içerisine girer.

Yukarıdaki genel kavramsal çerçeveden hareketle oluşturulan "İranofobi" teriminin yaygın bir şekilde kullanıldığını söylemek mümkün değildir. Ancak 1979 yılında İran İslam Devrimi'nin ardından Arap Dünyası'nda yaşanan mezhep çatışmaları nedeniyle İranofobi fenomeni gündeme gelmiştir. Araplar ve Farslar arasındaki tarihi çatışma İran'ın coğrafyada tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu doğrultuda Pers medeniyetinin yıldızının parlaması, Arap medeniyetinin çöküşünü getirecekmış gibi görünmektedir. Ayrıca İranofobi

1 Stephen M. Walt, "The Islamic Republic of Hysteria", *Foreign Policy*, 16 Ocak 2018, <https://goo.gl/rxqNuz>, (Erişim Tarihi: 02.04.2018).

fenomeninin tarih boyunca Araplarda olduğu kadar Yahudilerde de yaygın olarak benimsendiğini belirtmek gerekir.

Söz konusu olgunun kaynaklık ettiği sorunların çözüme kavuşabilmesi adına, öncelikle derin bir inceleme yapılması zarureti söz konusudur. Bu maksatla hazırlanan çalışmamızda, İranofobi olgusunun anatomisi ortaya koyulacaktır. İran'ın mezhepçi politikaları üzerinden yayılan İranofobi'nin Arap Dünyası'nın ve Batılı aktörlerin karar alma süreçleri üzerinde bırakacağı etki ele alınacaktır.

Çalışmada metodolojik sırayla İranofobi olgusundan genel hatlarıyla bahsedilecek, İran'ın uluslararası toplum nezdindeki imajına değinilecek, İran korkusunun nedenleri anlatılacak ve İran sendromunun etkileri incelenecektir.

İRANOFOBİ OLGUSU

İran İslam Devrimi'nin üzerinden 40 yıl geçmesine rağmen Tahran bölgesel ve küresel düzlemdeki dış politikasında açık bir dille mezhepçilik faaliyetleri yürütmeye devam etmiştir.² Bu bağlamda Tahran yönetimi, Şii bir retoriğe dayandırmadan; Lübnan Hizbullah'ı ve Iraklı milisler gibi yapılanmalarla ilişkiler kurmuştur.

Mezhepçilik faaliyetleri, İran'ın Sünni Müslümanlarla rekabet etmesini

sağlayan ve Ortadoğu'daki çıkarlarına hizmet eden bir araç olmuştur. Arap Baharı'nın başlamasıyla birlikte Tahran'ın tavrının daha da mezhepçi bir hal aldığı ve Devrim Muhafızları Ordusu'nun (DMO) bölgesel sorunlara olan yaklaşımının da bu eksenle belirlendiği açıkça gözlemlenebilir. Diğer yandan DMO Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani, "*Bugün birçok İslam ülkesi, İslam Dünyası'nı yönettiğini düşünüyor; oysa bu zorlu görevi İran'dan başkası üstlenemez.*"³ şeklindeki açıklamalarıyla İran'ın İslam Dünyası'ndaki vazgeçilmez konumunu vurgulamıştır. Fakat bu noktada hiçbir İslam ülkesi tarafından üstlenemeyen bu misyonu; İran'ın nasıl başaracağı sorusu öne çıkmaktadır. Süleymani bu soruyu şu şekilde yanıtlamıştır: "*İran, dışişlerinde 'İslamcılar' ve 'Devrimcileri' destekleyerek İslam alemini düşman saldırılardan kurtaracaktır.*"⁴

Süleymani'ye göre, İran'ın gücünün iki temel kaynağı vardır. Bunlardan ilki İran Devrimi'nin etki kapasitesiyken ikincisi devrimin Şiilik inancına olan etkisidir. Bu bağlamda Irak devlet yönetimi 2003 ABD müdahalesi sonrasında Şii grupların eline geçmiş; söz konusu gruplar İran etkisinde kalan aktörler olarak varlık göstermiştir. Ne var ki son dönemde Ortadoğu ve Afrika bölgesindeki Şii din adamları tarafından yürütülen faaliyetlerle, hiçbir zaman İran Devrimi'ndeki gibi küresel başarılarla imza atılamamıştır.

2 Kadir Ertaç Çelik, "İslam Devrimi Sonrası İran'da Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış", *Bölgesel Çalışmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 1, s. 265.

3 "Hich Keshvari Joz Iran Qader Beh Rahbari-e Jahan-e Eslam Nist (İslam Alemini İran'dan Başka Hiçbir Ülke Yönetemez)", *Fars Haber Ajansı*, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13921124000724>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

4 Aynı yer.

Tahran'ın dış politikasında yürüttüğü mezhepçi faaliyetler her ne kadar İranlı yöneticiler tarafından gizlenmeye çalışılsa da Kasım Süleymani'nin faaliyetlerinin üstü örtülememektedir.

Kasım Süleymani, İran'ın İslam Dünyası'nı yönettiğini iddia ederken Tahran yönetimi İslam Dünyası'nı; İslamiyet'i destekleyenler ve karşı gelenler şeklinde sınıflandırmaktadır. Böylece İslam'ı destekleyenler, ortaklıkların sürdürüldüğü "direniş eksenî"; İslam düşmanları ise "Arap Dünyası" olarak nitelendirilmektedir. Bu kapsamda İran'ın Bağdat Büyükelçisi İrec Mescidi: "*Suudi Arabistanlılar ve Siyonistler; Şii direnişin savunduğu gerçek İslam'ı yenmek için Devlet'ül Irak ve Şam'ı (DEAŞ) kurdular.*"⁵ ifadelerini kullanmıştır. Dolayısıyla Tahran yönetimi, cihatçı grupları bir Sünni projesi biçiminde değerlendirmektedir. İran'ın Suriye'deki rolü üzerine yapılan bir sempozyumda konuşan DMO'nun eski komutanlarından İsmail Haydari; Suriye'deki krizi, bir iç savaştan ziyade İslam'a karşı küfrün ve iyiye karşı kötünün savaşı olarak tanımlamıştır. Zira İran iyilerin tarafını Hizbullah, Iraklı ve Afganistanlı mücahitler; kötülerin safınıysa İsrail, Türkiye, Suudi Arabistan, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), ABD, Fransa ve diğer Avrupa devletleri olarak belirlemiştir.⁶

5 "Daesh Aqideh Darad Baray-e Movaffaqiyat Bayad Shiiyan Ra Nabud Konad (DEAŞ Zafer Kazanmak için Şii'leri Yok Etmek İstiyor)", *Entekhab*, <http://www.entekhab.ir/fa/news/223019/>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

6 "İran'ın Gizli Ordusu", *You Tube*, 22 Kasım 2013, https://www.youtube.com/watch?v=ZI_88ChjQtU, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

İran Ulusal Güvenlik Meclisi Başkanı Ali Şemhani, Filistinliler'in durumunu tartışırken şu sözleri sarf etmiştir: "*Tüm İslam ülkeleri, Siyonizm'in Sünni Filistinlileri katletmesine sessiz kalırken mazlum halka en büyük desteği Şii İran sağlıyor.*"⁷ Şemhani burada, İsrail'in Filistin halkına yaptığı zulmü yalnızca sözlü olarak eleştirmekle yetinirken İran'ın fiilen destek verdiğini vurgulamak istemiştir. Tahran'ın yaklaşımına ilişkin söylenenler doğru olsa da burada dikkat çeken nokta; Şemhani'nin konuşmasında "Sünni Filistin" ve "Şii İran" vurgularıyla mezhepçi bir ayrımın yapılmış olmasıdır.

Tüm bunlar, İranlı yetkililerin söylemlerinde mezhepçiliğin ne denli yaygın olduğunu gözler önüne sermektedir. Elbette İranlı yetkililer söylemlerini bilinçli bir biçimde mezhepçi çizgide tutmaktalardır.⁸ Irak ve Suriye'de izlenen yol bu durumun belirtisi olsa da İran, mezhepçi yaklaşımının üstünü örtmeye çalışmaktadır. Tıpkı DMO'nun Suriye'deki savaşın mezhep çatışması olmadığını, meşru bir hükümetle dış destekli teröristler⁹ arasında dönen bir savaş olduğunu açıklaması gibi. Aynı doğrultuda DMO'ya bağlı

7 "Didar-e Shamkhani Ba Rahbaran-e Goruh-Haye Felestini (Şemhani Filistin'deki Grupların Liderleriyle Bir Araya Geliyor)", *Tabnak*, <http://www.tabnak.ir/fa/news/438746/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

8 Aynı yer.

9 Günümüzde uluslararası ilişkilerde terör örgütlerinin vekil aktör olarak kullanılması oldukça sık başvurulan bir yöntemdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Seyfettin Erol, "Uluslararası İlişkiler Aktörü Olarak Terör Örgütleri", *Terörizm*, Haydar Çakmak, der., Platin Yayınları, Ankara 2007, s. 73-97.

Ensar el-Hüseyin lejyonu sözcüsü de: “Suriye’de vatanını savunan 130 bin rejim yandaşının yardımımıza ihtiyacı var.”¹⁰ açıklamalarında bulunmuştur. Fakat bu ifadelerde dahi mezhepçi bir söylem kullanmaktadır. DMO’ya bağlı Ensar el-Hüseyin, anlaşılacağı üzere ismini Şiilerin üçüncü İmamı şehit Hz. Hüseyin’den almıştır.¹¹

Suriye’deki nüfuzunu arttırmak isteyen DMO, İran’da yaşayan ve sayıları 3 ila 13 bin arasında seyreden Hazara kökenli Afganistan göçmeni olan Şiilerden ve Tacik kökenli Sünnilerden oluşan Fatımiyyun Tugayını kurmuştur. Genellikle yoksul ve eğitimsiz olan Afgan göçmenleri, İran’da ırkçılığa maruz kalmaktadır. Ayrıca bu göçmenlerin birçoğunun pasaportunun olmadığı bilinmektedir. Tahran ise bu durumu bir fırsata dönüştürerek ikâmet izni ve maaş verme sözüyle Afganlı göçmenleri Suriye’deki savaşa dahil etmektedir.¹² Ayrıca ülkedeki Afgan mahkumların bir kısmı Suriye’deki savaşa katılmaları halinde işledikleri suçtan muaf tutulmaktadır.¹³ Diğer

yandan binlerce Pakistanlı Şii’nin Suriye’deki Zeynebiyyun isimindeki tugayın bünyesinde faaliyet gösterdiği bilinmektedir.¹⁴ Bu minvalde Tahran’ın bahsi geçen Afganistanlı ve Pakistanlı tugayları, paralı askerler olarak tanımladığını belirtmek gerekecektir. Daha öne Suriye’de savaşmış olan DMO’nun emekli Generali Muhammed Ali Feleki, İran’ın Afganistanlı ve Pakistanlı tugayları hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Onların Suriye’deki mücadelesi İslam mücadelesidir. Onları bir araya getiren Şii İslam inancıdır.”¹⁵

Bilindiği üzere Şiiilik inancında 12. İmam, Ali ile Fatıma’nın soyundan gelmekte ve tıpkı Hristiyanlıkta bakire Meryem’le oğlu Hz. İsa’ya olduğu gibi Hz. Fatıma’yla oğlu Hz. Hüseyin’e de kutsallık atfedilmiştir. Bu nedenledir ki Şii tugayları “kutsal toprakların savunucuları” şeklinde nitelendirilmiştir.

Şii rivayetlerine göre, Hz. Hüseyin’in şehadetinin ardından, kahramanca mücadele eden Hz. Zeynep’in mezarı Şam’da yer almaktadır. Bu kapsamda Suriye’de bir mahalleye Hz. Zeynep adı verilmiş ve Şiiler tarafından ziyaret edilmektedir. Fatımiyyun Tugayının lideri el-Hareki

10 “Khat-e Moqaddam-e Iran Suriyeh Va Lobnan Ast (İran’ın Savunma Hattı Suriye ve Lübnan)”, *Fars Haber Ajansı*, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13930225000092>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

11 Afshon Ostovar, *İmam’ın Öncüleri: Din, Siyaset ve İran Devrim Muhafızları Ordusu*, Oxford Üniversitesi Yayınları, Oxford 2016, s. 40-102.

12 Farnaz Fassihi, “İran Afganistanlılara Esad’la Savaşmaları için Para Sağlıyor”, *Wall Street Journal*, 22 Mayıs 2014, <http://online.wsj.com/articles/SB10001424052702304908304579564161508613846>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

13 Shelly Kittleson, “İslami Cephe Halep’teki Muhalefeti Kontrol Altında Tutuyor”, *Al-Monitor*, 4 Kasım 2014, <https://goo.gl/eNUVup>, (Erişim Tarihi: 21.01.2018).

14 Farzin Nadimi, “İran’ın Afganistanlı ve Pakistanlı Vekilleri: Suriye ve Ötesi?”, *Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü*, 22 Ağustos 2016, <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-afghan-and-pakistani-proxies-in-syria-and-beyond>, (Erişim Tarihi: 21.01.2018).

15 Serdar Feleki, “Mashregh Haber Sitesi Röportajı: Sardar Falaki Az Farmandehan-e Jebhe-ye Suriyeh Dar Goftogu Ba Saiyt-e Khabari Mashreq (Suriye Cephesinde Savaşan Bir Komando)”, *Bultan News*, <http://www.bultannews.com/fa/news/385539/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

Kerbela: “Tekfirciler imansızdır; çoğu da ölümden korkar ama biz şehadetten korkmuyoruz”¹⁶ ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca Fatimiyun Tugayı liderinin sahip olduğu Kerbela lakabıyla İmam Hüseyin’in şehadet anısını canlandırdığını ve Ruhani liderini yücelttiğini belirtmek gerekir. Buna karşın Suriye’deki Şii militan grupları dünyevi bir isme sahip olmadıklarından dolayı neyi amaçladıkları meçhuldür.

DMO’nun 2013 yılı Ağustos ayında, Özgür Suriye Ordusu’nun (ÖSO) kurduğu tuzakta öldürülen film yönetmeninin çektiği görüntüler, Britanya Yayın Kuruluşu (BBC) tarafından İran’ın Suriye’deki rolünü gözler önüne seren bir belgesel halinde yayımlanmıştır. BBC’de yayımlanan belgeselde, Halep civarında savaşan Seyyide Rukiye isimli bir tugaya dikkat çekilmektedir.¹⁷ Tugayın adını, Şiiilerin kutsallaştırdığı İmam Hüseyin’in hapisanede yaşamını yitiren kızı Seyyide Rukiye’den alması dikkate şayandır. Zira Suriye rejiminin müttefiki olan bu grup, Seyyide Rukiye’nin adına savaşma motivasyonu taşımakta ve ülkedeki Ehlibeyt mirasını koruma mücadelesi vermektedir.

Tüm bunların yanı sıra İran’ın Suriye’de ölen militanları şehit olarak addettiğini ve özel merasimler hazırladığını da belirtmek gerekir. Öyle ki İranlı yetkililer, bu yolda hayatını kaybedenleri “Hz. Hüseyin’in kardeşi Seyyide Zeynep’in makamını

korumaya gitmiş mücahitler” şeklinde nitelendirmektedir. Şam’daki Seyyide Zeynep Camisi’nin altın kubbesinin mecazen Suriye’de öldürülen yüzlerce İran ve Afgan vatandaşını temsil ettiği vurgulanmaktadır.

Tahran, Irak’taki DEAŞ karşıtı savaşını da benzer terimlerle tanımlamaktadır.¹⁸ Kerbela şehrindeki İmam Hüseyin ve Necef’teki İmam Ali türbeleri; Irak’ı Şiiiler nezdinde kutsal bir ülke konumuna taşımıştır. Irak eski başbakanlarından Nuri el-Maliki de 2014 yılında yönetimi ele aldığı anda, DEAŞ’a karşı savaşan İran güçlerinin sayısı oldukça yüksekti. Bu dönemde ülkede öldürülen İranlılar, türbeler için canlarını feda eden askerler olarak kahramanlaştırılmıştır.¹⁹ Bağdat Hükümeti’ni Şii düşmanı DEAŞ terör örgütünden koruyan İran’ın reformist Cumhurbaşkanı Ruhani; Irak’taki kutsal Şii bölgesini korumak adına ellinden geleni ardına koymayacağını açıklamıştır. Bu söylemlere bağlı olarak Suriye’de ve Irak’ta yaşamını yitiren savaşçılar, İran basını tarafından sembolik olarak anılmıştır.²⁰ Örneğin; Toby Matthiesen, İran basını tarafından Suriye ve Irak’taki savaşlara kutsiyet atfedilmesini; “Şii kamusal alanı”

18 Farnaz Fassihi, “Irak Krizi, Baiji Petrol Rafineleri için Savaş”, *Wall Street Journal*, <http://online.wsj.com/articles/SB10001424052702304908304579564161508613846>, (Erişim Tarihi: 21.01.2018).

19 “Joziyyat-e Marasem-e Bozorgdasht-e Shahid Modafe-e Haram Ruhollah Qorbani (Ruhullah Kurban ve Kutsal Toprakların Savunucularının Üçüncü Yıldönümü Anısına)”, *Tasnim Haber Ajansı*, <http://www.tasnimnews.com/fa/news/1394/08/16/909280>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

20 “Marasem-e Bozorgdasht-e Sardar Shahid Taqavi Bargozar Shod (Şehit Edilen Taqavi’yi Anma Töreni)”, *Fars Haber Ajansı*, <http://www.farsnews.com/newstext.phpnn=13931015001155>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

16 “Fatemiyun Pish-Qaravol Nabard-e Suriyeh Budand (Fatimiyun, Suriye Çatışmasının Öncüleri)”, *Bultan News*, <http://www.bultannews.com/fa/news/385539/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

17 “Iran’s Secret Army”, *BBC World News*, <http://www.bbc.co.uk/programmes/n3cstnps>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

olarak tanımlamıştır.²¹ O halde Suriye, Yemen ve Irak'taki savaşların Şiiiler için bir varoluş savaşı olduğu söylenebilir. Çünkü İran, Alevi ve Zeydi azınlıklara yardım edebilecek tek ülke konumundadır.

İran'ın Suriye, Irak ve Yemen'deki en yakın ortaklarının tamamı Şii mezhebine mensuptur. Nitekim Tahran'ın ortak olduğu; Lübnan Hizbullah'ı, Irak'ın Şii milisleri, Suriye'de çoğunluğu Aleviler'den oluşan gönüllü halk güçleri, Yemen'deki Ensarullah Hareketi ve Pakistanlı Şii fraksiyonlar söz konusu mezhepçiliği gözler önüne sermektedir. Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, İranlı yöneticilerin ortaklık kurulan ulus aşırı örgütlerin mezhepçi olmadığı yönündeki söylemler; inandırıcılığını yitirmektedir. Elbette Tahran yetkilileri bilinçli olarak mezhepçilik faaliyetleri yürütmektedir ki General Feleki'nin DMO'yu kastederek kullandığı şu ifadeler söz konusu duruma kanıt mahiyetindedir: “*Şii Kurtuluş Ordusu nihayet kurulmuştur ve Kasım Süleymani'nin yönetimi altındadır. Bu ordunun bir kolu Suriye'de, bir kolu Irak'ta ve diğer bir kolu da Yemen'dedir.*”²² Feleki'nin bu açıklamalarının Arap ve Batı medyasında büyük yankı uyandırdığı gözlemlenirken; elektronik haber sitesi Mashriq News, Feleki'nin demecindeki Şii ifadesine kasten yer vermemiştir. DMO'nun ulus aşırı bir Şii hareketine dönüşme çabaları, Arap Baharı sonrasında hız kazanmıştır. Ancak bu kapsamda Bahreyn ve Suudi Arabistan'da yürütülen Şii halk hareketleri bastırılmıştır.

21 Feleki, a.g.m.

22 Aynı yer.

Ayrıca İran Dini Rehberi Ali Hamaney'e bağlı güçlerin gerçekleştirdiği faaliyetler de İran'ın mezhepçi adımlarının ulus aşırı boyutunu ortaya çıkarmıştır. Ortadoğu'daki krizlerin uzamasıyla birlikte İran siyasetinin kimlik boyutu ve İranofobi'nin yükselişi gözler önüne serilmiştir.

İRAN'IN İMAJI VE İRANOFOBİ

Uluslararası toplum tarafından devletlerin imajlarına oldukça fazla önem verilen günümüz politik sisteminde bazı ülkeler düşmanca davranışlar sergilerken bazılarının dünya barışını sağlamak adına mücadele verdikleri gözlemlenmektedir. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler çerçevesinde ülkelerin imajları şu üç kategoride incelenmiştir: Kültürel imaj, diplomatik imaj ve atfedilen roller.

Dolayısıyla her ülkenin uluslararası ve yerel siyaseti bu üç çerçevede belirlenmektedir. Diplomatik imaj; ortaklık, çatışma, güvenilirlik ve tarafsızlık olarak kendi içinde dörde ayrılmaktadır. Kültürel imaj ise düşmanlık-dostluk, açıklık ve izole edilmişlik gibi sınıflandırmaları ifade etmektedir.²³ Ülkelerin uluslararası anlamda üstlendikleri roller küresel ve bölgesel olmak üzere ikiye

23 Belhira Hüseyin, “Keyfe Nefhemul Siyaset İran'ül Hariciyye Fi el Şark ül Avsat? (İran'ın Ortadoğu'daki Siyasetini Nasıl Anlarız?)”, *Noon Post*, 2 Ağustos 2016, <http://www.noonpost.org/content/13172>, (Erişim Tarihi: 20.01.2018).

ayrılmaktadır. Değinen bu unsurlar çerçevesinde oluşturulan imaj; devletlerin uluslararası topluma karşı sergiledikleri tavrın en önemli belirleyicisidir.

Bu kapsamda İran'ın imajı incelendiğinde; mezhepçi ve çatışmacı bir ülke olarak algılandığı²⁴ görülmektedir. Ortadoğu'da etkili bir aktör olan İran'a yönelik algının temelinde bölgedeki silahlı milislere sağladığı lojistik ve askeri destek yatmaktadır. Nitekim Tahran'ın stratejik ortaklarına orta ve hafif silah teminiyle yetinmeyip bir de füze platformları kurduğu bilinmektedir. Husiler'in Suudi Arabistan'ı hedef alan füzelerinin İran menşei olması, bu doğrultuda verilecek en açık örnek olacaktır. Ayrıca İran sadece Şii silahlı grupları desteklemekle kalmayıp mezhepçi imajını silmek adına Sünni silahlı gruplarla da ortaklık kurmuş ancak başarılı olamamıştır. Tahran, diplomasinin bir gereği olarak devletlerarası siyaset yürütse de İran dış politikasının temelinde devlet dış aktörler ve çıkar gruplarıyla kurduğu ilişkiler yatmaktadır.

İran'ın imajı bağlamında sahip olduğu İslami kimliği, siyasal rejimini korumak ve ayrılıkçı etnik unsurları bastırmak için kullandığı söylenebilecektir. Bu doğrultuda söz konusu ülkede Pers milliyetçiliğinin diğer milliyetçiliklerden çok daha baskın ve meşru olduğu görülmektedir. Öyle ki Tahran yönetimi, On İki İmam Mezhebi'ni ve Velayet-i Fakih'i benimsemeyen hiç kimsenin

devlette idari bir konuma gelmesine izin vermemektedir. Bu vesileyle İran'ın uluslararası arenada kullandığı "İslami vahdet" sloganını, kendi iç politikasında uygulamadığı anlaşılmaktadır. Zira uluslararası toplumda kendini ulus devlet modeline göre temsil eden İran'ın Arap Dünyası'na karşı mezhepçi bir yaklaşım sergilediği bilinmektedir. Bu minvalde bölgede faaliyet gösteren Şii milisler, Tahran'ın mezhepçi yaklaşımının vücut bulmuş hali olarak nitelendirilebilecektir.

İran, kendisini dünyadaki bütün Şiilerin koruyucusu olarak ilan ederek mezhepçi politikalarını meşrulaştırmaya çalışsa da bu stratejinin Ortadoğu'daki istikrarı olumsuz yönde etkilediği su götürmez bir gerçektir. Buna karşın Suudi Arabistan, İran'daki Sünnilerin hakkını müdafaa etmeye kalktığında, Tahran tarafından mezhepçilikle itham edilmektedir.²⁵ Oysa Lübnan'da Hizbullah, Irak'ta Haşdi Şabi ve Yemen'de Husiler, İran'ın kullandığı enstrümanlar arasındadır. Suriye'deki Beşar Esad rejimi de bu denkleme entegre edilmiş ve İran, etkisi altındaki tüm Şii milisleri askeri olarak rejimi korumak için askeri doğrultuda hazırlamıştır. Ülkedeki çatışma ve kaos ortamını tarihi ve mezhepsel bir savaş biçiminde sunan İran, Şiilere yapılan mezalimin bir daha asla tekrarlanmayacağını taahhüt etmiştir.

1979 yılından itibaren dış politikasında mezhepçi ve milliyetçi

²⁴ Dış politikada algı yönetimi için bkz. Mehmet Seyfettin Erol-Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Algı Yönetimi", *Algı Yönetimi*, Bilal Karabulut, der., Alfa Yayınları, İstanbul 2014, s. 185-197..

²⁵ Muammer Feysal Huli, "El Bu'd el Taifi Filsiyase'l Hariciyye'l İraniyye Ticah Düvel'ül Meşrik'ül Arabi (İran'ın Arap Dünyası'na Yönelik Dış Politikasındaki Mezhepçi Boyut)", *Rawabet Center*, <http://rawabetcenter.com/archives/18689>, (Erişim Tarihi: 20.01.2018).

öğeleri çıkarları doğrultusunda araçsallaştıran Tahran, dış işlerine ulusal bir perspektiften yaklaşması halinde İslam aleminde sahip olduğu toplumsal sempatiyi kaybetme tehlikesiyle karşılaşacağından; mezhepçi politikalar benimsemiş ve Ortadoğu'da etkin bir aktör haline gelmeyi başarmıştır. Nitekim mezhepsel söylemler üretmeyen ülkelerin Ortadoğu'da İran kadar stratejik derinliğe sahip olmadığı gözlemlenmektedir. Buna karşın birçok stratejik araştırma merkezi, Ortadoğu'daki mezhep temelli ayrılıkların bölgenin karışmasına neden olduğunu açıklamaktadır.²⁶ Bu çerçevede Suriye, Bahreyn, Lübnan, Yemen ve Irak gibi ülkelerde meydana gelen istikrarsızlığın en önemli aktörlerinden olan İran bir dizi yaptırıma maruz kalmıştır.

Yapılan uluslararası propagandalar da Tahran stratejisinin detaylarını açığa çıkarmış ve ülkenin gizemli imajını yok etmiştir. Bu kapsamda Hollywood sineması da Rose Water, Septembers of Shiraz ve Argo gibi filmlerle söz konusu propagandaların bir parçası mahiyetinde İran rejiminin vahşetini izleyiciye sunmuştur. Dolayısıyla İran, insan haklarının ve temel özgürlüklerinin hiçe sayıldığı bir yer şeklinde tasavvur edilmiştir. Ayrıca ünlü senarist Asgar Ferhadi, ABD'de düzenlenen Oscar Ödülleri Töreni'nde en çok satan film ödülüne aday gösterilmesine rağmen İran vatandaşı cereyen ettiği gerekçesiyle törene alınmamıştır.

Batı Dünyası'nın ise İran'a karşı sergilediği tavrının daha ziyade ekonomik ve siyasal anlamda olduğu gözlemlenmektedir.

İRAN KORKUSUNUN NEDENLERİ

İran'ın bölgesel hegemonya tesis etmek adına benimsediği prensipler aşağıdaki gibidir:²⁷

- İran'ın devrimini ihraç etme ve Şiiliği diğer İslam mezheplerinden üstün tutma çabası.
- Güvenlik tehditlerinden korunmak amacıyla Tahran tarafından alınan stratejik önlemler.
- İran Anayasası'nı ve siyasal rejimini korumak için her türlü muhalefetin yok edilmesi.
- Ülke içinde ve dışında ayrılıkçı hareketlerin bastırılması.
- İran'ın ekonomik, askeri ve siyasal açıdan Ortadoğu'nun en etkili ülke olma çabası.
- 1979 İslam Devrimi sonrası dini retoriğin Tahran'ın karar mekanizmasını etkilemesi.
- İslam Cumhuriyeti'nin Şii doğasını gizleme ve İslami vahdet anlayışını öne çıkarma yönündeki çabalara bağlı olarak; devrim lideri Humeyni'nin belirlediği İslami eğitim sisteminin Şii merkezli olmaması.
- İran destekli silahlı grupların

26 Bahse konu oluşumlara verilebilecek örnekler şu şekildedir: The Washington Institute for Near East Policy, Arabian Gulf Center for Iranian Studies, Carnegie Middle East.

27 Afshon Ostovar, "İran Dış Politikasının Mezhepçi İkilemi: Strateji ve Kimliğin Çatışması", *Carnegie Endowment*, 30 Kasım 2016, <https://goo.gl/8uFfec>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

Suriye, Lübnan, Irak ve Yemen’de görece başarılı olmalarından kaynaklanan güvensizlik.

Tahran stratejisinin felsefi ve fikri dayanağı incelendiğinde ise karşımıza şu başlıklar çıkmaktadır:

1. Küresellik

Tahran yönetimi, diplomasisindeki köklü küresellik anlayışıyla bölgesel ve uluslararası alanda etkili söylemler üretebilmekte; tarihsel ve dini kalıntıları üzerinden stratejik rolünü meşrulaştırmaktadır. Bütün bunlar sayesinde İran, coğrafi sınırları göz ardı ederek kendini dünyayı kötülüklerden kurtaracak yegâne teokratik devlet olarak ön plana çıkarmakta ve İslam Devrimi’ni tüm dünyanın benimsemesi gereken bir model şeklinde sunmaktadır. Dolayısıyla İran Devrimi sonrası dönemde Humeyni, “İslami Dünya Devleti” şiarıyla Velayet-i Fakih anlayışını uluslararasılaştırmıştır. Velayet-i Fakih anlayışı ise tüm dünyanın Şii lider Hamaney’in yönetimine girmesi suretiyle adil bir yer haline gelmesini öngörmektedir.²⁸

Bahse konu olan anlayış İran Devrim Rehberi Humeyni tarafından 1980 yılında şu şekilde ifade edilmiştir: “*İran İslam Cumhuriyeti olarak devrimimizi bütün dünyaya ihraç etmek için çabalayacağız ve İslami ideolojimizle bütün dünyaya karşı geleceğiz.*”²⁹ Konuşmasının devamındaysa devrimin yalnızca Müslüman ülkelere değil; zalimlerin

mazlumları yönettiği dünyanın tüm ülkelerine ihraç edileceğini dile getirilmiştir.

Siyasal ve askeri doktrininde küreselliğe odaklanan İran; Irak, Suriye, Yemen ve Bahreyn’deki varlığını, İslam Devrimi’nin bir yükümlülüğü olarak nitelendirmektedir.

Küresellik, İran’ın siyasi ve askeri hitaplarında alışlagelmiş bir olgudur. Bu kapsamda İran, Irak, Suriye, Yemen ve Bahreyn’e olan müdahalesini, İslam Devrimi’nin bir yükümlülüğü olarak görmektedir. İlahi adaletin dünyaya sirayeti ve Mehdi’nin zuhuru üzerine kurulu olan İran rejimi takiiye yöntemiyle siyaset yürütmektedir. O halde küresellik prensibinin Tahran stratejisinin önemli bir parçası olduğu söylenebilir.

2. Mazlumların Yanında Olmak

İran ideolojisini yansıtan en net sloganlardan biri “mazlumların yanında olmak”tır. Ortadoğu bölgesindeki tüm Şii azınlıkları mazlum olarak tanımlayan Tahran; bu sayede dini ve siyasi sorumluluğu gereği söz konusu grupların varlık gösterdiği coğrafyalara müdahalesini meşrulaştırmıştır. Bu minvalde İran, tarih boyunca Şiiilerin zulme uğramalarına karşın kendilerini müdafaa edemedikleri gerekçesiyle Ortadoğu’da aktif bir dış politika izlemeye başlamıştır.

Humeyni ABD’yi ve Sovyetler Birliğini “zalim” devletler olarak tanımlarken; karar mekanizmaları zayıf olan Müslüman devletleri “mazlum” olarak nitelendirmektedir. Ancak günümüzde Şiiilerin azınlıkta olduğu Sünni devletlerin de Tahran

28 Abdülsettar el-Ravi, “Ebcıdiyyet el Tasdir el Sevra el İraniyye (İran Devrimi’nin İhracı)”, *Janoubia*, <http://janoubia.com/2016/02/18/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

29 Ruhullah Humeyni, *Devrim İhracı*, İmam Humeyni Eserlerini Koruma Vakfı, Tahran, 1983, s. 22.

tarafından “zalim” kategorisine alındığı gözlemlenmektedir. Nitekim İran Anayasası’nın 14. maddesi söz konusu dünya devleti tasarısını gerçekleştirmenin yolunu açmaktadır.³⁰

Dini kavramları ulusal çıkarları doğrultusunda kullanan Tahran, Ortadoğu bölgesindeki azınlıkların duygularını suistimal etmektedir. Nitekim İran’ın mazlumlara koruma prensibiyle Ortadoğu bölgesindeki silahlı güçlerin sempatisini kazandığı ve mezhepçi silahlı grupları Velayet-i Fakih devleti modelini hayata geçirmek adına kullandığı söylenebilir. Bu çerçevede Humeyni, kendisine “Dünyanın Lideri”, “Allah’ın ‘Ruhu’” ve “Gaipteki Mehdi’nin Vekili” sıfatlarını addetmiştir.³¹

3. İran Mezhepçiliği

Tahran’ın bugünkü mezhepçi hedefleri, geçmişteki Fars milliyetçiliğiyle paralellik göstermektedir. Ayrıca halihazırda uygulamakta olduğu projenin; dini ve ulusal bir boyut taşıdığını da belirtmek gerekir.³² Dolayısıyla İslam Cumhuriyeti mezhepçilik faaliyetleri doğrultusunda kendini diğer topluluklardan ve uluslardan ayrı bir konuma yerleştirmektedir.

Ortadoğu ülkelerinde varlık gösteren Şii azınlıklar, İran’ın bu

ülkeler üzerinden mezhepçi faaliyetler yürütmesine olanak sağlamıştır. Ancak belirtmek gerekir ki İran; Şii siyasal yapılanmalarla yetinmeyip Sünni İslam değerleri taşıyan organizasyonlarla da ortaklık kurmuştur. Bu doğrultuda Humeyni, İslam Dünyası’ndaki ayrışmalardan duyduğu rahatsızlığı açıklayarak; Müslüman Kardeşler’in dostu olduğunu belirtmiştir.³³

İslami vahdet iddiasında olan Tahran; mezhepçi politikalar uygulamaya devam etmektedir. Nitekim İran Anayasası’nın 12. maddesi resmi mezhebin Caferilik olduğunu vurgulamaktadır.³⁴ Ayrıca Hristiyanlar, Zerdüster ve Yahudiler; 13. madde uyarınca azınlık statüsündelerdir ve cumhurbaşkanı adayı olma yetkinlikleri yoktur.³⁵

Tüm bunlara ek olarak Tahran’ın Ortadoğu’daki çatışma durumunu, Sünnilik ve Şiilik arasındaki tarihi savaş biçiminde nitelendirdiğine şeret edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda geliştirilen Şii Hilali Projesi; Lübnan, Irak, Bahreyn ve Suriye’yi içeren geniş kapsamlı emperyalist bir projedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi İran mezhepsel kimliğine özel bir önem atfetmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki Tahran, Suudi Arabistan gibi ülkelere karşı mezhepçi bir tavır takınırken; Venezuela’ya pragmatist bir yaklaşım sergileme eğilimindedir.

İran’ın desteklediği militan gruplar üzerinden bazı kazanımlar elde ettiği de aşikârdır. DMO’nun

30 “İran İslâm Cumhuriyeti Anayasası”, *Imam Khomeini*, <http://www.imam-khomeini.com/web1/turkish/showitem.aspx?cid=1736&h=22&f=23&pid=2048>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

31 Ostovar, *a.g.m.*

32 Ahmed Nasır, “İran ve Da’m el Milişiyat el Şiiyye (İran ve Şii Milislere Desteği)”, *Noon Post*, 19 Ekim 2016, <http://www.noonpost.org/content/14617>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

33 Ayetullah Humeyni, *El-İslam vel Sevrâ (1941-1980) (İslam ve Devrim)*, çev., Hamid el-Gür, Mizan Yayınevi, Berkeley 1981, s. 302.

34 Imam Khomeini, *a.g.e.*

35 *Aynı yer.*

İran Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı olmaması ve Ortadoğu ülkelerinde özgürce faaliyet göstermesi, Tahran politikalarının mezhepçilik boyutunun bir göstergesidir. Bu minvalde İran'ın Filistin davasına en fazla zarar veren ülke olduğuna değinmekte yarar vardır. Öyle ki İran'ın desteğinden rahatsızlık duyan birçok Arap ülkesi, Filistin davasına destek vermeyi kesmiştir.

Brookings Doha Center'da yayımlanan 24 Mayıs 2017 tarihli haberde; Tahran'ın terör örgütleriyle kurduğu bağlantının İran dış politikasının ayrılmaz bir parçası olduğu vurgulanmıştır. Nitekim, 1980'li yıllarda Lübnan'da kurulan Hizbullah ve Irak'taki Haşdi Şabi terör örgütleri bu duruma örnek gösterilebilir. Ayrıca Tahran'ın söz konusu yapılanmalara finansal ve lojistik destek sağladığı bilinmektedir. Ek olarak DEAŞ ve El-Kaide gibi örgütlere de destek sağlandığı iddia edilmektedir.

Bilindiği üzere 11 Eylül 2001 saldırıları gerçekleştiğinde, üye sayısı 400 olan El-Kaide terör örgütü, ABD'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle dağılmış; 2013 yılına gelindiğinde Irak ve Suriye'de DEAŞ yapılanması adıyla yeniden canlanmıştır. Birçok Batılı ve Amerikalı kaynak, Tahran'ın Suriye'de yenilgiye uğrayan DEAŞ terör örgütünü yeniden canlandırmayı hedeflediğini ve El-Kaide'yle olan tarihi ve stratejik bağlarını korumayı başardığını ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak siyasetçi Levi Scott da Kasım Süleymani'nin El-Kaide'yle oldukça yakın ilişkiler geliştirdiğini iddia etmiştir. Nitekim 2001 yılında Afganistan'dan İran'a kaçan El-Kaide'nin Tahran'da bir eğitim merkezi

kurduğu ve yeniden yapılanmaya başladığı söz konusu iddiaları doğrular niteliktedir.

Tüm bunların yanı sıra Şii Velayet-i Fakih rejiminin El-Kaide ve DEAŞ gibi radikal Sünni terör örgütleriyle olan bağlarının tesadüfi olmadığına da değinmek gereklidir. Zira İran rejiminin Seyyid Kutub'un ideolojisinden etkilendiği ve Tahran destekçisi birçok militan grubun cihat anlayışını benimsediği bilinmektedir. Ne var ki söz konusu militan grupların desteklenmesi tepki toplamış ve ülkede meydana gelen son gösterileri doğurmuştur.

ARAP VE BATI KAMUOYUNDAKİ İRAN SENDROMU

ABD, Ortadoğu'daki faaliyetleri nedeniyle İran'ı siyaseten sıkıştırmak amacıyla Dışişleri Bakanı Rex Tillerson, eski Savunma Bakanı James Mattis ve Birleşmiş Milletler (BM) Temsilcisi Nikki Haley üzerinden ve hatta doğrudan Trump tarafından Tahran'ı sık sık eleştirmektedir. Bu kapsamda Tahran'ın bölgedeki konumu negatif etkilemeyi hedefleyen Washington'ın Arap ülkelerini desteklediği gözlemlenmektedir. Suudi Arabistan veliaht Prensi Muhammed bin Selman'ın ABD Başkanı Trump'ın siyasetiyle uyum içerisindeki açıklamaları da bu doğrultuda değerlendirilebilir.

Bu minvalde İran'ın tüm Ortadoğu ülkeleri üzerinde egemenlik sağlayabilecek kadar güçlü olmadığına

değınmek gerekir. ABD’de bulunan Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İran’ın potansiyelini ele aldığı raporda; 2016 yılı itibariyle nüfusun 83 milyona ulaştığını, gayri safi yurtiçi hasılasının 400 milyar dolar, savunma bütçesinin 16 milyar dolar olduğunu ve askeri kapasitesinin 520 bin kişiden olduğunu belirtmiştir.³⁶ Analist Antony Codesman’ın 2010 yılında dile getirdiği şu sözler de bu bağlamda değerlendirilebilir: *“İran Ordusu’nun yetenekleri çok sınırlıdır ve düşük bütçeli silahları vardır. Dolayısıyla düzenli ordusu olmayan İran, Körfez bölgesinde etkili olamaz.”*³⁷ Ayrıca Suriye ve Yemen’de verilen kayıplar DMO’nun başarısızlığını gözler önüne sererken; Ahvaz, Sistan ve Belucistan bölgelerinde gerçekleştirilen terör eylemleri de İran’ın güvenlik zahiyetini ortaya çıkarmıştır.

Öte yandan bölgedeki diğer ülkelerin kapasiteleri incelendiğinde; Suudi Arabistan, BAE ve Ürdün’ün toplam nüfusunun 100 milyondan fazla olduğu, gayri safi yurtiçi hasıla değerlerinin İran’ı geçtiği, askeri anlamda ise F-5 uçakları ve nükleer silahlarının (İsrail’in) varlığı tespit edilecektir ki bu haliyle Tahran’ın Ortadoğu’da bir hegemonya kurması mümkün değildir.

İran tehdidinin kaynağı yalnızca ortaklık kurduğu silahlı milislere dayanmaktadır. Bu bağlamda Tahran dini liderinin verdiği fetvaların,

bölgedeki şiiiler üzerinde etkili olduğu gözlemlenmektedir. Bu noktada 2003 yılındaki Irak işgalinin sonucunda en kârlı devletin İran olduğu vurgulanması gereken bir husustur. Sürecin sonunda Washington ve Riyad arasında varolan yakın bürokratik ilişkilerin geliştirildiği gözlemlenirken; Tahran, Ortadoğu’daki sosyal oluşumlarla ortaklık kurmaya yönelmiştir. En nihayetinde bölgedeki şii azınlıklar Pers İmparatorluğu’nun tebaası halini almıştır. Buna karşın İran’ın izlediği emperyalist politikalar, Arap ülkelerini İsrail’le ortaklık kurmaya doğru itmiştir. Yalnızca Arap Dünyası’ndaki bazı milliyetçi hareketlerin istisnai olarak İran safında yer almak suretiyle Filistin davasına destek verdiği görülmüştür.

SONUÇ

Ortadoğu’da meydana gelen tüm kargaşalardan ve istikrarsızlıklardan sorumlu tutulan İran’ın bölgede ve kendi kamuoyunda sahip olduğu imajının negatif anlamda değiştirilmesi amacı güdülmektedir. Bu doğrultuda ABD Başkanı Donald Trump, yönetime geldiği günden itibaren sık sık İran tehdidinden bahsetmektedir. Nitekim 2017 yılında Riyad’da gerçekleşen ABD-Arap ve İslam Ülkeleri Zirvesi; İran tehlikesinin ortaya konulması hedefiyle gerçekleştirilmiştir. ABD istihbaratının İran’ın birçok terör örgütüyle bağlantılı olduğunu ortaya çıkaran raporlar yayınlaması da aynı amaca hizmet etmektedir.

Tahran yönetimi ise maruz kaldığı yaptırımları bir propaganda aracına

36 “Abdulaziz Abohamra Hysteria Cumhuriyeti”, *Annahar Gazetesi*, 19 Ocak 2018, <http://www.annaharkw.com/annahar/Article.aspx?id=781213>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

37 Aynı yer.

çevirmeyi başarmıştır. Bu çerçevede 2 Şubat 2017 tarihinde DMO İkinci Komutanı Hüseyin Selami tarafından yapılan açıklamayla bahsi geçen korku ve gürültünün kaynağının İran'ın sahip olduğu füze sistemleri olduğu vurgulanmıştır. Tahran'ın oluşturmaya çalıştığı bu algıya rağmen İranofobi; bugün hem ülke içinde hem de ülke dışında kullanılan bir şiar haline gelmiştir. Tarih boyunca kargaşa ve istikrarsızlık yaratan bir devlet imajına sahip olan İran, bu anlayışı kendi lehine kullanmaya çalışmaya devam edecektir.

Yukarıda bahsedilen imajı nedeniyle Arap ve Batı ülkeleri, Ortadoğu'daki her çatışmanın arkasında Tahran'ın bulunduğunu düşünmektedir. Nitekim İran'ın Suriye, Yemen, Irak ve Bahreyn'le birlikte son yıllarda Latin Amerika'da meydana gelen kargaşalara müdahil olduğu bilinmektedir. Uluslararası arenadaki aktif rolünün yanı sıra uyuşturucu ticareti yapıyor olması ve bölgedeki militan grupları desteklemesi de İran'ı korkutucu kılmaktadır. Bu çerçevede Tahran'ın tüm siyasi, askeri ve ekonomik araçlarını bahsedilen stratejik hedefi doğrultusunda kullandığını belirtmek gerekecektir. Dolayısıyla BAE'den satın alınan uç ada ve Türkiye'yle geliştirilen olumlu ilişkiler İran stratejisine hizmet eden olgular şeklinde değerlendirilebilir. Buna karşın İran'ın Türkiye'nin Afrin Operasyonu'yla alay ettiğini de belirtmek gerekmektedir. Diğer yandan Irak Hükümeti'yle güçlü bağlara sahip olduğu halde, Iraklı milislerin ülkede yarattığı huzursuzluktan rahatsız olmaktadır. Görüldüğü üzere

çelişkilerle dolu İran siyasetinin çifte standartlı uygulamalarında dair örnekler çeşitlendirilebilir.

Ayrıca Ortadoğu ülkelerinin aldığı silahlar ve askeri alandaki diğer gelişmeler, İran'ın balistik füze tehdidine karşı alınmış önlemler olarak değerlendirilebilir. Kabul edilmelidir ki İran diğer Arap ülkelerine nazaran güçlü bir ülke konumunda değildir. 1980'li yıllarda Irak'ın İran'la mücadele edebiliyor olması; İran'ın uluslararası toplum nezdinde tehdit olarak algılanmasına engel olmuştur. Bugün ise İran'ın güçlü bir ülke olarak tanınmasının nedeni; komşu Arap ülkeleriyle başarılı bir siyaset yürütememesinden kaynaklanmaktadır. Öyle ki Arap ülkeleri, İran tehdidiyle nasıl başa çıkacaklarını kavrayabilmiş değildir.

KAYNAKÇA

“Abdulaziz Abohamra Hysteria Cumhuriyeti”, *Al Nahar Gazetesi*, 19 Ocak 2018, <http://www.annaharkw.com/annahar/Article.aspx?id=781213>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

“Daesh Aqideh Darad Baray-e Movaffaqiyat Bayad Shiiyan Ra Nabud Konad (DEAŞ Zafer Kazanmak için Şiileri Yok Etmek İstiyor)”, *Entekhab*, <http://www.entekhab.ir/fa/news/223019/>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

“Didar-e Shamkhani Ba Rahbaran-e Goruh-Haye Felestini (Şemhani Filistin’deki Grupların Liderleriyle Bir Araya Geliyor)”, *Tabnak*, <http://www.tabnak.ir/fa/news/438746/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

“Fatemiiyun Pish-Qaravol Nabard-e Suriyeh Budand (Fatimiyun Suriye Çatışmasının Öncüleri)”, *Bultan News*, <http://www.bultannews.com/fa/news/385539/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

“Hich Keshvari Joz Iran Qader Beh Rahbari-e Jahan-e Eslam Nist (İslam Alemini İran’dan Başka Hiçbir Ülke Yönetemez)”, *Fars Haber Ajansı*, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13921124000724>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

“Iran’s Secret Army”, *BBC World News*, <http://www.bbc.co.uk/programmes/n3cstnps>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

“İran İslâm Cumhuriyeti Anayasası”, *Imam Khomeini*, <http://www.imam-khomeini.com/web1/turkish/showitem.px?cid=1736&h=22&f=23&pid=2048>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

“İran’ın Gizli Ordusu”, *YouTube*, 22 Kasım 2013, https://www.youtube.com/watch?v=ZI_88ChjQtU, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

“Joziyyat-e Marasem-e Bozorgdasht-e Shahid Modafe-e Haram, Ruhollah Qorbani (Ruhullah Kurban ve Kutsal Toprakların Savunucularının Üçüncü Yıldönümü Anısına)”, *Tesnim Haber Ajansı*, <http://www.tasnimnews.com/fa/news/1394/08/16/909280>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

“Khat-e Moqaddam-e Iran Suriyeh Va Lobnan Ast (İran’ın Savunma Hattı Suriye ve Lübnan)”, *Fars Haber Ajansı*, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13930225000092>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).

“Marasem-e Bozorgdasht-e Sardar Shahid Taqavi Bargozar Shod (Şehit Edilen Taqavi’yi Anma Töreni)”, *Fars News Agency*, <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13931015001155>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).

ÇELİK, Kadir Ertaç, “İslam Devrimi Sonrası İrand’a Kimlik ve Dış Politika: Konstrüktivist Bir Bakış”, *Bölgesel Çalışmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 1, s. 251-274.

EROL, Mehmet Seyfettin-Emre Ozan, “Türk Dış Politikasında Algı Yönetimi”, *Algı Yönetimi*, Bilal Karabulut, der., Alfa Yayınları, İstanbul 2014, s. 185-209.

EROL, Mehmet Seyfettin, “Uluslararası İlişkiler Aktörü Olarak Terör Örgütleri”, *Terörizm*, Haydar Çakmak, der., Platin Yayınları, Ankara 2007, s. 73-97.

- FASSİHİ, Farnaz, “İran Afganistanlılar’a Esad’la Savaşmaları İçin Para Sağlıyor”, *Wall Street Journal*, 22 Mayıs 2014, <http://online.wsj.com/articles/SB10001424052702304908304579564161508613846>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- FASSİHİ, Farnaz, “Irak Krizi Baiji Petrol Rafineleri için Savaş”, *Wall Street Journal*, <http://online.wsj.com/articles/SB10001424052702304908304579564161508613846>, (Erişim Tarihi: 21.01.2018).
- FELEKİ, Serdar, “Mashregh Haber Sitesi Röportajı: Sardar Falaki Az Farmandehan-e Jebhe-ye Suriyeh Dar Goftogu Ba Saiyt-e Khabari Mashreq (Suriye Cephesinde Savaşan Bir Komando)”, *Bultan News*, <http://www.bultannews.com/fa/news/385539/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- HULİ, Muammer Feysal, “El Bu’d el Taifi Filsiyase’l Hariciyye’l İraniyye Ticah Düvel’ül Meşrik’ül Arabi (İran’ın Arap Dünyası’na Yönelik Dış Politikasındaki Mezhepçi Boyut)”, *Rawabet Center*, <http://rawabetcenter.com/archives/18689>, (Erişim Tarihi: 20.01.2018).
- HUMEYİNİ, Ayetullah, *Devrim İhracı*, İmam Humeyni Eserlerini Koruma Vakfı, Tahran 1983, s. 22.
- HUMEYİNİ, Ayetullah, *El-İslam vel Sevra (1941-1980)* (İslam ve Devrim), çev., Hamid el-Gır, Mizan Yayınevi, Berkeley 1981, s. 302.
- HÜSEYİN, Belhıras, “Keyfe Nefhemul Siyaset İran’ül Hariciyye Fi el Şark ül Avsat? (İran’ın Ortadoğu’daki Siyasetini Nasıl Anlarız?)”, *Noon Post*, 2 Ağustos 2016, <http://www.noonpost.org/content/13172>, (Erişim Tarihi: 20.01.2018).
- KITTLESON, Shelly, “İslami Cephe, Halep’teki Muhalefeti Kontrol Altında Tutuyor”, *Al-Monitor*, 4 Kasım 2014, <https://goo.gl/eNUVup>, (Erişim Tarihi: 21.01.2018).
- NADİMİ, Farzin, “İran’ın Afganistanlı ve Pakistanlı Vekilleri: Suriye ve Ötesi?”, *Washington Yakın Doğu Araştırmaları Enstitüsü*, 22 Ağustos 2016, <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/irans-afghan-and-pakistani-proxies-in-syria-and-beyond>, (Erişim Tarihi: 21.01.2018).
- NASIR, Ahmed, “İran ve Da’m el Milişiyat el Şiyye (İran ve Şii Milislere Desteği)”, *Noon Post*, 19 Ekim 2016, <http://www.noonpost.org/content/14617>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).
- OSTOVAR, Afshon, *İmam’ın Öncüleri: Din, Siyaset ve İran Devrim Muhafızları Ordusu*, New York, Oxford Üniversitesi Yayınları, Oxford 2016, s. 40-102.
- OSTOVAR, Afshon, “İran Dış Politikasının Mezhepçi İkilemi: Strateji ve Kimliğin Çatışması”, *Carnegie Endowment*, 30 Kasım 2016, <https://goo.gl/8uFfec>, (Erişim Tarihi: 22.01.2018).
- RAVİ, Abdülsettar, “Ebcediyyet el-Tasdir el-Sevra el-İraniyye (İran Devrimi’nin İhracı)”, *Janoubia*, <http://janoubia.com/2016/02/18/>, (Erişim Tarihi: 23.01.2018).
- WALT, Stephen M., “The Islamic Republic of Hysteria”, *Foreign Policy*, 16 Ocak 2018, <https://goo.gl/rxqNuz>, (Erişim Tarihi: 02.04.2018).

YAZAR

Lisans eğitimini 2008 yılında Musul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'nde bitiren Firas ELİAS, 2011 yılında Yüksek Lisansını Al-Nahrain Üniversitesi Uluslararası Siyaset bölümünde "2003 Sonrası Ortadoğu'da Bölgesel Stratejik Dengenin Geleceği" konusundaki çalışmayla tamamlamıştır. Halen Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Doktora çalışmalarını sürdüren Elias, aynı zamanda Musul Üniversitesi'nde öğretim üyeliği görevine devam etmektedir. Yazar, Irak Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı tarafından birçok ödüle layık görülmüştür. Strateji ve güvenlik konularında çalışmalarını sürdüren yazarın çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Ana dili Arapça olan Elias; Türkçe ve İngilizce bilmektedir.